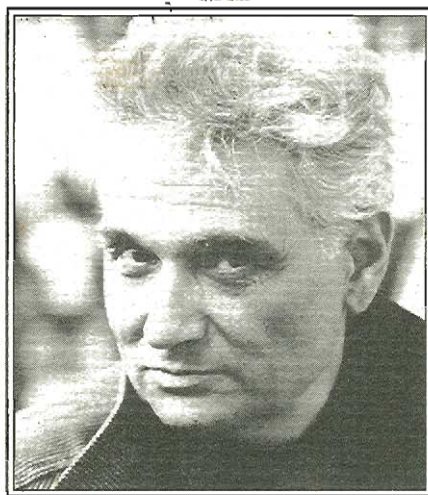

Jacques Derrida

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΕΠΙΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΠΟΙΗΤΙΚΑ

&

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Γ. ΒΕΛΤΣΟΣ - Χ.Γ. ΛΑΖΟΣ
Α. ΜΠΑΛΤΑΣ - Β. ΜΠΙΤΣΩΡΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
Β. ΜΠΙΤΣΩΡΗΣ

ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1996

Jacques Derrida

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΕΠΙΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΠΟΙΗΤΙΚΑ

&

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Γ. ΒΕΛΤΣΟΣ - Χ.Γ. ΛΑΖΟΣ
Α. ΜΠΑΛΤΑΣ - Β. ΜΠΙΤΣΩΡΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
Β. ΜΠΙΤΣΩΡΗΣ

ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1996

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προόμιο	9
Προσφωνήσεις	11
JACQUES DERRIDA: Μαρτυρία και μετάφραση. 'Επιβιώνοντας ποιητικά...	17
Τέσσερις αναγνώσεις.....	69
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ: Derrida, αυτός που δέν γράφει	71
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ: Ζάκ Ντερριντά. 'Η πολιτική σημασία του θεωρήματος του Γκέντελ	77
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΛΑΖΟΣ: 'Ημερομηνία και <i>schibboleth</i> στην ποίηση του Paul Celan	87
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΠΙΤΣΩΡΗΣ: 'Από τόν ένα τόνο στόν άλλο. Μεταφράζοντας τόν 'Αποκαλυπτικό τόνο του Jacques Derrida	95
ΔΕΥΤΕΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ JACQUES DERRIDA	105
PAUL CELAN: «Aschenglorie»	120
ΣΤΕΛΛΑ ΝΙΚΟΛΟΥΔΗ: Μετάφραση του ποιήματος «Aschenglorie»	121
ANDRÉ DU BOUCHET: Μετάφραση του ποιήματος «Aschenglorie»	122
JACQUES DERRIDA: Μετάφραση του ποιήματος «Aschenglorie»	124

«Ό,τι και αν πεί κανείς για τὸ ποίημα —και ὅλα αὐτὰ μπορεῖ νὰ ἀναπτύσσονται ἐπ' ἀπειρον—, ὑπάρχει μία γραμμὴ ποῦ εἶναι σηματοδεδιμημένη ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ποίημα, μία γραμμὴ ὅπου εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπαντήσεις ἀντ' αὐτοῦ, ὅπου τὸ ποίημα σιωπᾷ, ὅπου μιλά σιωπαίνοντας, ὅπου διαφυλάσσει τὸ μυστικὸ του λέγοντάς μας ταυτόχρονα ὅτι ὑπάρχει μυστικὸ, μαρτυρώντας ταυτόχρονα ὅτι δὲν μπορούμε νὰ μαρτυρήσουμε για τὸν μάρτυρα, ὅτι τελικὰ ὁ μάρτυρας μένει μόνος καὶ χωρὶς μάρτυρα μπροστὰ στὸν τάφο του. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν οὐσιαστικὴ μοναξιά τοῦ μάρτυρα θέλησα νὰ ὑπογραμμίσω ἐδῶ, γι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ μοναξιά πρέπει νὰ μιλήσουμε. Δὲν εἶναι μιὰ μοναξιά σὰν τὶς ἄλλες, δὲν εἶναι ἓνα μυστικὸ σὰν τὰ ἄλλα. Εἶναι ἡ ἴδια ἡ μοναξιά καὶ τὸ ἴδιο τὸ μυστικὸ. Μοναξιά καὶ μυστικὸ μιλοῦν· καὶ ὅμως —ὅπως λέει ἄλλοῦ ὁ Celan— τὸ ποίημα μιλά, μιλά στὸν ἄλλο σιωπαίνοντας, ἀποσιωπώντας ἀπευθύνεται.»

J. DERRIDA

Στις 9 Μαρτίου 1995, στὶς 7 μ.μ., ὁ Jacques Derrida, προσκεκλημένος τοῦ Κέντρου Λογοτεχνικῆς Μετάφρασης τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν, μὲ τὴ συνεργασία τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Ἐκκρεμές, ἔδωσε μιὰ διάλεξη στὸ Auditorium τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν μὲ θέμα: *Témoignage et traduction. Survivre en roëte*. (Μετάφραση καὶ μαρτυρία. Ἐπιβιώνοντας ποιητικά). Ἀκολούθησαν, κατὰ σειρὰν καὶ στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, "τέσσερις ἀναγνώσεις" γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Γάλλου φιλοσόφου ἀπὸ τοὺς Γιώργο Βέλτσο, Ἀριστείδη Μπαλτᾶ, Χρήστο Γ. Λάζο καὶ Βαγγέλη Μπιτσιώρη. Τὴν ἐκδήλωση ἐκλείσει ἡ δευτερολογία τοῦ Jacques Derrida. Ἡ παρούσα ἔκδοση ἀποτυπώνει τὰ συμβάντα αὐτῆς τῆς συνάντησης.

Τὸ κείμενο τοῦ J. Derrida οὐσιαστικὰ ἐγγράφεται στὴν πρόσφατη διδασκαλία του στὴν École des Hautes Études en Sciences Sociales. Τὸ σεμινάριό του κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1994-95 εἶχε τὸν τίτλο «Questions de responsabilité. Du secret au témoignage» («Ἐρωτήματα εὐθύνης. Ἀπὸ τὸ μυστικὸ στὴ μαρτυρία»). Εἶναι προφανές ὅτι ἡ θεματικὴ τῆς διάλεξης σχετίζεται ἄμεσα μὲ τὰ ἐρωτήματα ποῦ θέτει σήμερὰ ὁ Γάλλος φιλόσοφος στὸν ἑαυτό του καὶ στὴ σκέψη γενικότερα.

Ἡ διάλεξη-σεμινάριο ἐκ πρώτης ὄψεως μοιάζει νὰ εἶναι ἓνας ἐκτενὴς σχολιασμός τοῦ ποιήματος «Aschenglorie» («Δόξα ἀπὸ στάχτες») τοῦ Paul Celan καὶ εἰδικότερα τῆς τελευταίας στροφῆς: «Κανένας / δὲν μαρτυρεῖ γιὰ τὸν / μάρτυρα». Οὐσιαστικὰ ὅμως πρόκειται γιὰ μιὰ στοχαστικὴ διερεύνηση τῶν λεπτῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς εὐθύνης, τοῦ μυστικοῦ καὶ τῆς μαρτυρίας, μεταξὺ τῆς μοναδικότητος τοῦ ποιη(μα)τικοῦ συμβάντος καὶ τῆς (μὴ) μεταφρασσιμότητάς του, γιὰ μιὰν ἀποδομητικὴ ἀνάλυση τῆς μαρτυρίας σὲ συνάρτησιν μὲ τὴν πίστη καὶ τὴ γνώση, ἀνάλυση ποῦ καταδεικνύει τὰ ἐπισφαλῆ ὄρια μέσα στὰ ὅποια κινεῖται κατ' ἀνάγκην ἡ «διαμάχη περὶ τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ».

Ἄν ὅμως ὁ «ἀναθεωρητισμός» ἀμφισβητεῖ τὴν ἀποδεικτικὴν ἰκανότητα τῆς μαρτυρίας καὶ κατ' ἐπέκτασιν τὴν ὕπαρξιν τῶν θαλάμων ἀερίων στὸ Ἄουσιβιτς, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ γιὰ τὸν J. Derrida —ποῦ ὑποστηρίζει ὅτι ἀφ' ἑνὸς ἡ μαρτυρία εἶναι ἑτερογενὴς πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, καὶ ἀφ' ἑτέρου «ἡ στάχτη ἐκμηδενίζει ἢ ἀπειλεῖ νὰ ἐκμηδενίσει ἀκόμη καὶ τὴ δυνατότητα νὰ μαρτυρήσει κανεὶς γιὰ τὴν ἴδια τὴν ἐκμηδένισιν»— ἡ ἐπιβίωση τῆς μνήμης τῶν ἀποτεφρωθέντων νεκρῶν ἐπιζητεῖ μέσω τῆς ἴδιας τῆς ἀδυνατότητας τῆς μαρτυρίας καὶ εἰδικότερα χάρις στὸν τρόπο τοῦ ποιήματος, τὸ ὅποιο «μαρτυρεῖ γιὰ τὴν ἀδυνατότητα καὶ τὴν ἀπαγόρευση ποῦ πλήττουν τὴ μαρτυρία σ' ἐκείνον ἀκριβῶς τὸν τόπο ὅπου εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ συνεχίσουμε νὰ προσφεύγουμε στὴ μαρτυρία».

Ἡ ἑλληνικὴ μετάφραση παρακολουθεῖ ἐκ τοῦ σύγγυς τὸ κείμενο τῆς διάλεξης συνυπολογίζοντας τὶς προφορικὰς παρεμβάσεις, παρεκβάσεις, ἀναπτύξεις καὶ διευκρινίσεις τοῦ Γάλλου φιλοσόφου.